

Vaste Tweede Kamercommissie voor OCW

Contactpersoon

Onze referentie

Datum
20 maart 2024

memo

Position paper van de Inspectie van het Onderwijs
voor het Rondetafelgesprek Taalvaardigheid

Inleiding

Dit *position paper* gaat achtereenvolgens in op het stelselbeeld dat de Inspectie van het Onderwijs (hierna: de inspectie) heeft op het gebied van taalvaardigheid, op de manier waarop de inspectie toezicht houdt op het taalonderwijs en op de kansen om de taalvaardigheid van leerlingen te verbeteren. Ook voor taalvaardigheid geldt dat de inspectie werkt vanuit haar missie: effectief toezicht voor beter onderwijs.

In het belang van ruim 4 miljoen leerlingen en studenten houdt de inspectie toezicht op het Nederlandse onderwijs. Want elke leerling en iedere student heeft recht op goed onderwijs. Daarom onderzoeken wij wat er goed gaat, wat er beter kan, en wat er beter móet. Van de kinderopvang tot en met het hoger onderwijs. Van de allerkleinsten tot de afgestudeerden. Goed onderwijs geeft ieder kind de basis voor een kansrijke toekomst.

Wij onderzoeken het onderwijs als geheel, spreken met onderwijsbesturen en kijken mee in de klas. Wat we tegenkomen beoordelen we zorgvuldig en onafhankelijk. Vanuit de wetten en regels waaraan het Nederlandse onderwijs moet voldoen. Haalt een school of opleiding het beste uit hun leerlingen of studenten? Dan vertellen we het graag verder, zodat we er allemaal voordeel van hebben. We zeggen het ook duidelijk als de kwaliteit onvoldoende is of het onderwijsgeld niet goed wordt besteed. En we zien erop toe dat het ook echt beter wordt. Daar mogen de leerlingen, studenten en hun ouders op vertrouwen.

Stelselbeeld taalvaardigheid

Het onderwijs heeft als taak ervoor te zorgen dat alle leerlingen en studenten voldoende geletterd en gecijferd het onderwijs verlaten. We constateren de afgelopen jaren in de Staat van het Onderwijs dat dit niet lukt. We maken ons grote zorgen over de dalende trend van de prestaties van de leerlingen en studenten op het gebied van de Nederlandse taal en rekenen. Te veel leerlingen en studenten verlaten het onderwijs met onvoldoende vaardigheden op het gebied van de Nederlandse taal (lezen, taalverzorging, mondelinge taalvaardigheid en schrijven). Dit heeft negatieve invloed op de kansen in hun latere leven en op goede participatie in de maatschappij als geheel. De uitkomsten van Pisa zijn dan ook herkenbaar. Leerlingen scoren sinds 2012 steeds lager op leesvaardigheid in internationaal perspectief.

Tegelijkertijd is het zicht op de beheersing van de referentieniveaus voor de verschillende domeinen van de Nederlandse taal in het voortgezet onderwijs (vo) beperkt. Scholen in het vo hebben vaak zicht op de beheersing van de

referentieniveaus in de onderbouw maar niet in de bovenbouw.¹ We kunnen geen betrouwbare uitspraak doen over het eindniveau waarmee leerlingen hun diploma halen. En een voldoende cijfer voor het eindexamen Nederlands kan niet direct vertaald worden naar een voldoende beheersing van het referentieniveau dat voor het schooltype is vastgesteld. Zo geldt voor zowel vmbo-kader leerlingen als vmbo-tl leerlingen het eindniveau 2F, maar is het examen Nederlands van vmbo-kader van een lager niveau dan van het vmbo-tl. We kunnen dus voor het stelselbeeld geen staat maken op de resultaten van de (centrale) examens.

Daarbij komt dat de centrale examens met name de makkelijk op grote schaal te toetsen domeinen beslaan: leesvaardigheid en kijk/luistervaardigheid. In het vo zien we dat het referentiekader minder goed gebruikt wordt dan in het primair onderwijs (po). Dat komt in elk geval doordat de eindexamenprogramma's en de kerndoelen vo in de praktijk leidend zijn voor de inrichting van het curriculum. Ook zijn er geen tussendoelen vastgesteld voor de schooltypes. Bovendien dekken de examenprogramma's niet de volle breedte van het referentiekader.

Ook voor het po geldt dat de doorstroomtoetsen zich richten op enkele deelvaardigheden: leesvaardigheid en taalverzorging. De doorstroomtoetsen zijn echter wel gekoppeld aan de referentieniveaus en geven inzicht in het percentage leerlingen dat het fundamentele niveau 1F en het streefniveau 1S/2F haalt. De inspectie rapporteert hierover jaarlijks in het rapport Peil.Taal en rekenen, onderdeel van het programma Peil.onderwijs (www.peilpunt.nl).

Naast deze jaarlijkse rapportage voert de inspectie via Peil.onderwijs ook periodiek nationale peilingen uit in verschillende leergebieden. We brengen hierin de inhoud, kwaliteit en het niveau van het onderwijs in kaart. Zo houden we zicht op de leerresultaten en trends in bijvoorbeeld leesvaardigheid en mondelinge taalvaardigheid, maar ook burgerschap en digitale geletterdheid. Reflectie op de resultaten door onderwijsprofessionals en andere experts uit het veld vormen een belangrijk onderdeel van de publieksrapportages. De peilingen worden sinds 2014 uitgevoerd in het po, gevolgd door het speciaal onderwijs (so) in 2017. Recent zijn het voortgezet (speciaal) onderwijs (2022) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) (2023) toegevoegd aan het programma.

Komend najaar kunnen we voor het eerst inzicht verschaffen in de beheersing van de referentieniveaus op het gebied van leesvaardigheid van leerlingen aan het einde van de tweede klas van het vo en het voortgezet speciaal onderwijs. Schrijfvaardigheid in het vo volgt een jaar later. In het mbo zal de eerste peiling leesvaardigheid plaatsvinden in 2026.

Toezicht op taalonderwijs

---

¹ Inspectie van het Onderwijs (2023). [Sturing op de basisvaardigheden](#). Inspectie van het Onderwijs.

De basisvaardigheden taal, rekenen-wiskunde en burgerschap zijn sinds 2020 een speerpunt van de inspectie in alle onderwijssectoren. Jaarlijks geven we een stelselbeeld in de Staat van het Onderwijs. Ook laten we periodiek peilingonderzoeken uitvoeren naar de beheersing van de basisvaardigheden en het onderwijsleerproces en voeren we themaonderzoeken uit op dit thema. We houden toezicht in het po, vo, so en mbo op de basisvaardigheden bij besturen en scholen/instellingen. Het leesonderwijs maakt daar deel vanuit. Dat toezicht vindt plaats op verschillende niveaus.

Tijdens onze vierjaarlijkse onderzoeken bij schoolbesturen onderzoeken we hoe bestuurders sturen op de basisvaardigheden en hoe dit deel uitmaakt van de kwaliteitszorg. Ook onderzoeken we in alle sectoren in onze kwaliteitsonderzoeken op scholen de sturing op de basisvaardigheden door de schoolleiding. Sinds vorig jaar onderzoeken we vaker de kwaliteit van het onderwijs in de basisvaardigheden op scholen. We gaan daarvoor de klassen in en observeren taal-, reken- en wiskundelessen. Ook voeren we gesprekken met leraren. In die onderzoeken brengen we de kwaliteit van het curriculum in beeld met de nieuwe standaard OPO Basisvaardigheden in ons kader. We concluderen dat veel scholen op deze standaard herstelopdrachten krijgen. Het curriculum voor taal is dan bijvoorbeeld te weinig doelgericht, of niet afgestemd op de leerlingpopulatie.

Kansen voor verbetering

Als toezichthouder leggen we dus zowel in ons stelseltoezicht als in ons toezicht op de besturen en scholen de focus op de basisvaardigheden. Maar dat is niet voldoende. Uit het buitenland (o.a. Ierland) weten we dat het nodig is dat alle betrokkenen meerjarig de focus houden op de basisvaardigheden: het ministerie, de uitgevers van methoden, de lerarenopleidingen, de sectorraden en niet in de laatste plaats de besturen en scholen/opleidingen zelf. We hebben bestuurders, schoolleiders, directeuren, opleidingsmanagers, leraren en docenten gevraagd welke maatregelen de beheersing van de basisvaardigheden, waaronder het taalonderwijs, bevorderen. Dit leidt tot de volgende aanbevelingen van besturen en scholen voor besturen en scholen:

1. Zorg voor een gemeenschappelijke visie op de basisvaardigheden en zorg voor duidelijke kaders en richtlijnen. Betrek leraren en docenten hierbij, want zij zijn degenen die het beleid in praktijk moeten brengen.
2. Zorg voor focus op de basisvaardigheden. Er wordt veel van scholen verwacht. Maak duidelijk waar de prioriteiten liggen en maak keuzes.
3. Stel doelen en bepaal het effect van (verbeter) acties. Werk planmatig, doelgericht en cyclisch aan het verbeteren van de basisvaardigheden.
4. Zorg voor kennisdeling, scholing en ondersteuning. Zorg voor ondersteuning op het gebied van taal, bijvoorbeeld door inhoudelijk experts of kwaliteitszorgmedewerkers. Bied scholingsmogelijkheden aan en zorg voor toepassing van deze kennis in de praktijk.
5. Integreer de basisvaardigheden in andere vakken. Zo zorg je voor een meer betekenisvolle context die aansprekend is voor leerlingen. Taal leer je ook in andere vakken en heb je nodig bij andere vakken.